

Силабус курсу Етнолінгвістика

Освітній ступінь – бакалавр
Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність: 014 Середня освіта
Освітньо-професійна програма «Українська мова і література»
Кількість кредитів – 2

Рік підготовки, семестр – 3 рік, II семестр

Компонент освітньої програми: вибіркова

Дні занять:
Консультації:

Мова викладання: українська

Керівник курсу

Кандидат філологічних наук, доцент **Галина Дмитрівна Панчук**

Контактна інформація hdpanchuk@gmail.com

Опис дисципліни

Курс «Етнолінгвістика» покликаний до формування системного уявлення студентів про мову, мовну особистість, її розвиток, про можливості та умови мовного самовдосконалення в суспільстві. Слухачі на основі визначення кола методологічних засад інтерпретації етномовних явищ в аспекті антропологічної та комунікативної лінгвістики формуватимуть уявлення про самотністьрепрезентації етнічної картини світу й механізми, які забезпечують розуміння культурних цінностей та ідеалів етносу.

Зміст дисципліни «Етнолінгвістика» розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців з філології, норм і традицій вищої університетської освіти, а також профілю освітньо-професійної програми.

Навчальний контент

	Тема	Результати навчання
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Українська етнолінгвістика як наука і навчальна дисципліна	
1	ТЕМА 1. Етнолінгвістичні основи дослідження мови	Знати: Етнолінгвістика як галузь мовознавства. Мета і завдання етнолінгвістичних студій. Етнолінгвістика в колі інших лінгвістичних дисциплін. Проблеми сучасної української етнолінгвістики.
2	ТЕМА 2. Теоретико-лінгвістичні основи етнолінгвістики	Знати: витокиетнолінгвістики з філософії мови й культури Вільгельма фон Гумбольдта. О. Потебня — фундатор слов'янської й вітчизняної етнолінгвістики. Гіпотеза «лінгвістичної відносності» Е.Сепіра й Б.Уорфа і становлення етнолінгвістичної науки.
3	ТЕМА 3. Мова як найважливіша етнічна ознака.	Розуміти: взаємозв'язок мова — нація —

	Зв'язок мови з національною психологією	культура. Відбиття в національній мові особливостей народного характеру. Поняття колективної етнічної свідомості. Мова як репрезентант етнічної самосвідомості.
4	ТЕМА 4. Національна мова як виразник національної культури. Етнокультура й етнотексти	Розуміти: ґенезу й перспективи взаємозв'язку мови й культури. Відмінності мов, зумовлені своєрідністю культури. Мова фольклору і художньої літератури – культурні форми духовності етносу. Регіональні тексти як відображення народно-розмовного типу культури й національної ментальності.
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Національно-культурні мовні компоненти та цінності в мові	
1	ТЕМА 1. Національно-культурні мовні компоненти. Етнолінгвістичний аналіз	Розрізняти: національно орієнтовану лексику. Слова-міфологеми в етномовній свідомості українців. Етнолінгвістична спрямованість фразеології. Пареміологія як відтворення національно-культурної специфіки мови.
2	ТЕМА 2. Національно-культурні цінності в мові	Розуміти: Національно-культурна специфіка категорії оцінки. Оцінне значення мовних одиниць (лексико-семантичних, граматичних). Національно-культурне оцінювання і контекст.
3	ТЕМА 3. Концепт як базове поняття етнолінгвістики. Етнічні концепти	Уміти: визначення концепту як одиниці ментального лексикону. Концепт і поняття. Концепт і етнокультура. Загальнокультурні й етнічні концепти. Концепт, концепт-мінімум і макроконцепт.
4	ТЕМА 4. Мовна й концептуальна картини світу	Розуміти: мовна картина світу. Стійкість мовної картини світу. Символіка як елемент лінгвальної картини світу. Поняття про прецедентні феномени (прецедентне ім'я, прецедентний текст, прецедентна ситуація, прецедентне висловлювання).
5	ТЕМА 5. Реконструкція моделі народного знання	Знати: традиційна обрядовість і мовний етикет у формуванні етнокогнітивної моделі. Відображення національного світогляду в загадках. Календарні прислів'я у народній моделі світу. Етнічна стереотипізація в народному анекдоті. Соціально-культурна мотивація розвитку й сучасного стану національної мови.

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК 03	Комунікативна. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність до ефективного комунікування, готовність до співпраці з колегами, вміння працювати в колективі; навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації; здатність аналізувати зміст думки та її структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати; здатність спілкуватися іноземною мовою. Діяти на засадах розуміння проблем сучасної української етнолінгвістики
ЗК 05	Самоосвітня. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 07	Соціальна. Здатність бути відповідальним, ініціативним, активним, мати динамічні знання, відкритість до світу, вміння працювати в команді; вміння розподіляти функції в колективній роботі.
ЗК 08	Науково-дослідницька. Здатність виконувати навчально-дослідні завдання; володіння науково-дослідними методами відповідного фахового спрямування. Критична обізнаність та інтелектуальна чесність.
ФК 1	Філологічна. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ; володіння ключовими поняттями мовознавства та літературознавства, теоріями і методами філологічного аналізу, особливостями розвитку філологічної думки у певну історичну епоху та у сучасному контексті розвитку гуманітаристики. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів. Розуміння взаємозв'язку: мова – нація – культура та відбиття в національній мові особливостей народного характеру.
ФК 2	Лінгвістична. Здатність аналізувати лінгвістичні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, а також на основі відповідних загальнонаукових методів. Знання природи і сутності мови, походження й закономірностей розвитку мов, особливостей їх структури, класифікації мов світу, шляхів і методів вивчення мовного матеріалу. Знання системи сучасної української літературної мови, еволюції її граматичної будови. Здатність аналізувати національно орієнтовану лексику, слова-міфологеми.
ФК 4	Лінгвальна. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію. Досконале володіння українською мовою в її літературній формі, розуміння діалектного різноманіття української національної мови, вміння використовувати засоби мови відповідно до специфіки комунікативної ситуації та контексту. Здатність аналізувати просторові та соціальні різновиди мови, засади мовної політики.

ФК 5	Комунікативна професійно-орієнтована. Здатність застосовувати в професійній діяльності нормативні засоби мови в усному та писемному мовленні з урахуванням змістового наповнення, соціально-демографічних особливостей співрозмовника, специфіки ситуації спілкування та контексту.
ПРН 1	Дослідницький. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критичноаналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних інноваційних методів. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють. Інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів. Знання основних бібліографічних покажчиків і пошукових систем, володіння прийомами бібліографічного опису різних джерел; сучасними методами і прийомами обробки інформації в галузі професійної діяльності. Мати навички участі в наукових та / або прикладних дослідженнях у галузі філології. Здатність оцінювати соціально-культурну мотивацію розвитку й сучасного стану національної мови.
ПРН 2	Комунікативний професійно-орієнтований. Застосовувати в професійній діяльності нормативні засоби мови в усному та писемному мовленні з урахуванням змістового наповнення.
ПРН 6	Організаційний. Здатність здійснювати вибір методів, форм і засобів навчання. Спрямованих на розвиток здібностей учнів. Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.
ПРН 10	Контрольний. Здатність підбирати систему завдань для контролю і корекції знань учнів. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

Літературні джерела

1. Бацевич 2009 – Бацевич Ф. С. Духовна синергетика рідної мови. Лінгвофілософські нариси : [монографія] / Флорій Сергійович Бацевич. – К. : ВЦ «Академія», 2009. – 192 с. (Серія «Монограф»).
2. Голубовська 2004а – Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу : [монографія] / І. О. Голубовська. – [2-е вид., випр. і доп.]. – К. : Логос, 2004. – 284 с.
3. Ермоленко 2009 – Ермоленко С. Я. Мовно-естетичні знаки української культури : [монографія] / Світлана Яківна Ермоленко. – К. : Інститут української мови НАН України, 2009. – 352 с.
4. Жайворонок 2004 – Жайворонок В. В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 2004. – № 5–6. – С. 23–35.
5. Жайворонок 2001 – Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика : деякі аспекти досліджень / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 2001. – № 5. – С. 48–63.
6. Жайворонок 2007 – Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика : [нариси] / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – 264 с.
7. Колоїз 2014 – Колоїз Ж. В. Українська пареміологія : [навч. посіб. для студ. фак-ту української філології] / Ж. В. Колоїз, Н. М. Малюга, Н. М. Шарманова ; за ред. Ж. В. Колоїз. – Кривий Ріг : КПІ ДВНЗ «КНУ», 2014. – 349 с.
8. Конобродська 2007 – Конобродська В. Українська етнолінгвістика : на шляху пошуку (Замість передмови) / В. Конобродська // Етнолінгвістичні студії : зб. наук. праць / За ред. П. Ю. Гриценка. – Т. 1. – Житомир, 2007. – С. 7–19.
9. Кононенко 1999 – Кононенко В. І. Символи української мови / В. І. Кононенко. – Івано-Франківськ, 1999. – 270 с.
10. Кононенко 2008 – Кононенко В. І. Українська лінгвокультурологія : [навч. посіб. для ВНЗ] / В. І. Кононенко. – К. : Вища школа, 2008. – 327 с.
11. Кононенко 2001 – Кононенко В. І. Мова і народна культура / В. І. Кононенко // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 62–69.
12. Коцюба 2010 – Коцюба З. Г. Рефлексія побутової свідомості в різномовному проverbsіальному просторі (від універсального до національного) : [монографія] / З. Г. Коцюба. – Л. : ДП «Вид. дім «Укрпол», 2010. – 472 с.
13. Пінчук 2005 – Пінчук О. Нариси з етно- та соціолінгвістики / О. Пінчук, П. Черв'як. – К. : Просвіта, 2005. – 152 с.
14. Савченко 2013 – Савченко Л. В. Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови : етимологічний та етнолінгвістичний аспекти : [монографія] / Л. В. Савченко. – Сімферополь : Доля, 2013. – 600 с.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** списування під час контрольних робіт та заліків заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. Через об'єктивні причини (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-4): усне опитування, тести, завдання	30
Модуль 2 (теми 1-5): усне опитування, тести, завдання	30
Есе	10
Залік: тести, завдання	30

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) Навчальний контент (розширений план лекцій)
- 2) Тематика та зміст практичних робіт
- 3) Завдання для підсумкового контролю (залікові питання)